

Notitie

VGN en Duurzaamheid mei 2019

Inleiding

In deze notitie beschrijven we de standpunten over en de aanpak van duurzaamheid, zoals het bestuur van de VGN die onlangs heeft vastgesteld.

In oktober 2018 ondertekende het bestuur de Green Deal en de VGN is bestuurlijk vertegenwoordigd in de Regiegroep Green Deal onder leiding van VWS. In december 2018 werd een concept van het Klimaatakkoord gepubliceerd. Een deel van de tekst kwam van de klimaattaafel 'Gebouwde Omgeving' en de VGN heeft samen met de andere branches aan die teksten meegewerkt. Momenteel vinden de doorrekeningen door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) plaats. Na publicatie van de doorrekeningen komt het Kabinet met voorstellen en dan is de Tweede Kamer aan zet. Er liggen maatschappelijk grote opgaven rond energietransitie en circulariteit waaraan ook de zorgsector een evenredige bijdrage moet én wil leveren.

We beschrijven in paragraaf 1 de belangrijkste knelpunten die we signaleren (twee op landelijk niveau en twee op instellingsniveau). In paragraaf 2 beschrijven we de oplossingsrichtingen en onze aanpak tot nu toe. In paragraaf 3 gaan we in op de vraag wat het bureau voor de leden doet.

§1 Analyse van de knelpunten

Ten eerste: de Haagse werkelijkheid. Waar we last van hebben, is de ambtelijke en bureaucratische 'werkelijkheid' in 'bestuurlijk Den Haag'. In VWS hebben we juist een partner met betrekking tot duurzaamheid. We hebben in oktober 2018 samen met de andere brancheorganisaties een brief aan VWS geschreven, waarin we onze zorg over het 'Haagse geweld' hebben verwoord. Het heeft geholpen: we merkten daarna toch enige departementale versoepeling voor wat betreft de aanpak van de energietransitie, maar er is weinig begrip voor de interferentie met andere beleidsagenda's waar de langdurige zorg voor staat, zoals de kwaliteitsagenda, de arbeidsmarktagenda en het terugdringen van de administratieve lastendruk.

Ten tweede: normeren en monitoren. Wie gaat nu eigenlijk welke norm stellen en op grond van welke (realistische?) vooronderstellingen? En hoe wordt dat gemonitord? De streefnorm van 45% CO₂-reductie lijkt in diverse berekeningen al moeilijk haalbaar, hoeveel te meer zal dat gelden voor de eindnorm van 95% in 2050. En wat zijn de

sancties? We mogen toch aannemen dat er in de loop van de komende decennia nieuwe technologische ontwikkelingen zullen volgen, die we nu nog niet kennen. Als we niet alert zijn, dreigt er een onhaalbare norm te gaan gelden die zal leiden tot nodeloos hoge investeringen die zorgorganisaties niet vergoed zullen krijgen.

Ten derde: de dreigende administratieve lastendruk. Voor instellingen dreigt een grote administratieve lastendruk door de *informatieplicht van juli 2019*. Het bevoegd gezag moet geïnformeerd worden over de vraag welke van de maatregelen met een terugverdientijd <5 jaar uit de zogenoemde Erkende Maatregelenlijst (EML) inmiddels zijn uitgevoerd, welke niet en waarom dan niet en wanneer dat dan gepland staat. Daarnaast moeten instellingen per december 2019 hun *tweede 'energie-audit'* aan het bevoegd gezag aanleveren waarin ze hun energietransitiebeleid (gericht op verduurzaming) moeten beschrijven. Er dreigt veel administratieve lastendruk over onderwerpen die elkaar ook nog deels overlappen, met weinig onderlinge departementale afstemming. We hebben in november 2018 samen met de andere branches een [brief aan de Tweede Kamer](#) gestuurd over de verhoging van de administratieve lastendruk door de informatieplicht. De Kamer heeft ons verzoek tot uitstel echter niet gehonoreerd.

Ten vierde: houdt de bekostiging wel gelijke tred met de gevraagde inzet? We proeven bij de leden dat de bekostiging een groter knelpunt is dan de financiering. Banken zijn wel bereid om financieringsvoordeel te bieden bij duurzame investeringen, maar qua bekostiging (NHC) 'gaat de kost voor de baat uit' en terugverdientijden zijn vaak langer dan gedacht. Instellingen met een redelijk (weerstand)vermogen kunnen nog wel enige reserve aanbreken, maar niet iedere instelling heeft daarover voldoende de beschikking. Die organisaties hebben al gauw een financieel probleem.

§2 Oplossingsrichtingen en onze werkwijze

Ten eerste: de Routekaart Langdurige Zorg. In opdracht van de Klimaattafels moeten alle maatschappelijke sectoren een routekaart (de sector op weg naar verduurzaming) aanleveren. De zorgbranches hebben in samenspraak met VWS hiervoor aan TNO de opdracht gegeven.

Het gebouwenbestand en het energiegebruik worden geanalyseerd en er worden zes scenario's beschreven om te kijken of en hoe de doelstellingen van het Kabinet gehaald (kunnen) worden. Elk scenario onderzoekt of en hoe met welk pakket aan maatregelen en met investeringskosten de doelstellingen gehaald kunnen worden. Welk scenario we ook zouden kiezen: de meerkosten bedragen cumulatief tot 2030 en 2050 miljarden euro's. Het streefdoel van 45% in 2030 lijkt redelijk goed haalbaar (in meerdere scenario's); het einddoel van 2050 (95% reductie) lijkt in slechts één scenario haalbaar en dan ook nog onder diverse condities. De routekaart is een bestuurlijk commitment van partijen (overigens wordt het formele akkoord van ons bestuur pas in 2020 gevraagd), met een tweejaarlijkse actualisatie met het oog op eventuele aanpassingen om de maatschappelijke doelstellingen te behalen. De routekaart zelf heeft een hoog technisch gehalte. We voegen de routekaart toe als bijlage 1.

Ten tweede: onze ambitie en aanpak. We hebben een realistische en betaalbare ambitie voor ogen:

- In 2019, 2020 en 2021 voeren de leden de 'Erkende Maatregelenlijst, EML' uit in de bestaande bouw; de wettelijk verplichte maatregelen met een terugverdientijd korter dan vijf jaar. Het is eenvoudig, het moet sowieso en het levert volgens het Milieuplatform Zorg een energiebesparing op van 10-15%.
- Tot 2030 worden daarnaast in bestaande bouw ook maatregelen genomen met een langere terugverdientijd, tot tien jaar. Het gaat dan niet meer alleen over energiebesparing, maar over de bredere verduurzaming, zoals circulariteit (in lijn met de Green Deal). De punten 1 en 2 kunnen worden uitgevoerd op 'zelfstandige momenten', zelf te kiezen.
- Maar daarnaast zijn er ook 'natuurlijke momenten': grote renovaties in bestaande bouw en nieuwbouw. Dat zijn bij uitstek de momenten om de verduurzaming grootscheeps aan te pakken, met nieuwe normen BENG (Bijna Energie Neutrale Gebouwen) en richting NOM (= Nul op de Meter; je hebt noch fossiele energie, noch duurzame energie van een leverancier nodig; je bent zelfvoorzienend). De NHC-cyclus gaat uit van 30 jaar: dus over 30 jaar (=2050) zal er via renovaties en nieuwbouw een flinke verduurzaming tot stand gekomen zijn.

Dit pakket is voor onze sector in het lopende decennium enerzijds haalbaar met geringe meerkosten, anderzijds voldoende ambitieus om een evenredige bijdrage te leveren aan de maatschappelijke doelen. Onze ambitie formuleren we bewust niet in termen van een X-% CO₂-reductie per jaar voor de hele sector, om twee redenen: 1) de uitgangspunten zijn voor de leden volstrekt verschillend; sommigen zijn al ver gevorderd, anderen staan aan het begin; en 2) het resultaat is op dit moment helemaal niet meetbaar.

Ten derde: de normering en monitoring. Om te laten zien dat de sector hard werkt aan een evenredig en realistisch deel om het streefdoel van de overheid in 2030 en om het einddoel in 2050 te behalen, moeten we als sector zelf onze resultaten tonen (d.m.v. monitoren). Als we dat niet helder in beeld krijgen, dreigt de overheid met extra maatregelen te komen. We willen daarom de monitoring in eigen regie organiseren. Daarbij is de nulmeting nog een kwestie apart (nemen we 1990? 2016?) en bovendien hebben instellingen ook geen gelijke uitgangspositie. Ons voornemen: over de vorm en inhoud van deze monitor maken we in 2019/2020 afspraken met de overheid (samen met ActiZ en GGZ). Een eenvoudige monitor meet alleen het energiegebruik (gebruik van gas en van fossiel opgewekte stroom moet dalen; gebruik van duurzaam opgewekte energie moet stijgen). Een zwaardere monitor meet daarnaast ook welke maatregelen een organisatie neemt en of dat de juiste maatregelen zijn. We sluiten wel aan bij de planning van de overheid: een eerste voortgangsrapportage in 2022, een tweede in 2024 en een integrale evaluatie over het klimaatakkoord in 2025. Pas dan krijgen we zicht op de vraag hoever de samenleving (en dus de zorgsector) is met verduurzaming. In 2022 is dat nog veel te vroeg.

Ten vierde: de bekostiging. Onze ambitie vraagt extra investeringen. We proeven bij de leden dat bekostiging (lees: NHC) een groter knelpunt is dan financiering (relatie met de bank). We zetten daarom in op een generieke verhoging van de NHC (het voordeel is: eenvoudig, ieder profiteert en zal toch aan de slag moeten), maar VWS ziet dat als een perverse prikkel. VWS wil extra middelen juist inzetten via aparte kanalen (voordeel: gerichte bekostiging), maar dat is voor de leden vaak een extra administratieve last. Het lijkt overigens wel de kant van VWS op te gaan. Want bij VWS merken we ook de redenering: verduurzamen kost ons allemaal geld; leg niet alleen de rekening bij VWS; zie ook de maatschappelijke winsten voor ons allemaal. Daarom vraagt VWS sowieso extra investeringen (de kost gaat voor de baat uit). Maar niet alle instellingen hebben voldoende eigen vermogen voor dergelijke investeringen. We zoeken nog naar wegen om leden met een gering eigen vermogen te ondersteunen. Daar kan binnen de Vereniging ook wel een intern knelpunt zitten: wie in het verleden al veel energiebesparing heeft toegepast (dus op eigen kosten) ziet met lede ogen aan dat nieuwe starters alsnog kunnen investeren met behulp van subsidie.

Ten vijfde: de circulariteit. Tot nu toe was onze inzet (met name vanwege het 'Haagse klimaatgeweld') vooral gericht op de energietransitie en de CO₂-emissie (veld 1 van de Green Deal). Inmiddels merken we ook bij leden meer interesse en activiteit met betrekking tot de circulariteit (veld 2 van de Green Deal). We zien initiatieven rond circulaire inkoop en circulair bouwen en rond duurzaam vervoer en duurzame voeding. Verduurzaming gaat steeds meer leven. Daarom zijn we (met veel leden) niet pessimistisch over de toekomst, maar vragen we van de overheid wel een adequate fasering: niet alles kan in 2020 geregeld worden.

Er is in het zorglandschap meer onder de zon dan alleen verduurzaming. Na de energietransitie richten we ons nu ook op de circulariteit. Hier valt in de toekomst nog veel te winnen.

§3 Facilitering van de leden

In deze paragraaf beschrijven we wat het bureau doet voor de leden.

- Per juli 2019 moeten instellingen het bevoegd gezag informeren over de vraag of ze de 'Erkende Maatregelen' hebben uitgevoerd. Per december 2019 volgt een nieuwe verplichte invulling van een 'energie-audit'. Met het Milieuplatform Zorg (MPZ) werken we daarom aan een eenvoudig instrument dat instellingen helpt en dat hen tevens een basis biedt voor een verder strategisch duurzaamheidsplan. We zien in de praktijk dat een deel van de leden al ver is en dit instrumentarium niet meer nodig heeft. Echter een ander deel van de leden geeft aan grote behoefte te hebben aan een dergelijk 'basisinstrument'.
- Los van het instrumentarium is een belangrijk advies aan de instellingen: ga met de gemeente (het bevoegd gezag) en corporaties in gesprek om drie redenen: 1) de administratieve lastendruk rond informatieplicht en energie-audit en 2) in verband met de gemeentelijke wijkaanpak, want als een wijk 'van het gas afgaat' heeft dat ook grote consequenties voor zorgorganisaties en 3) we weten nog nauwelijks wat er in lokaal en regionaal verband zal worden afgesproken.

- Daarnaast hebben we een platform duurzaamheid. Inmiddels zijn er drie bijeenkomsten geweest en tijdens elke bijeenkomst presenteert één van de leden zijn aanpak. Ook vragen we een externe partij een bijdrage te leveren. De Bank Nederlandse Gemeenten, de Triodosbank en bureau CFP zijn geweest en in maart heeft Urgenda haar visie toegelicht.
- Er bestaat op onze website de 'community duurzaamheid' (o.a. voor forumdiscussie).
- De VGN heeft de 'Leergang Trippple Academy' van bureau Constantis onder de leden gefaciliteerd.
- We publiceren vanuit het bureau geregeld artikelen met nieuws op onze website.
- Samen met de andere brancheorganisaties werken we met VWS en TNO aan een nieuw kenniscentrum, het NIVZ (Nationaal Innovatiecentrum Verduurzaming Zorgvastgoed). We werken samen met het Milieuplatform Zorg en we hebben inmiddels enkele gesprekken met Aedes gevoerd.
- We vormen een thematisch netwerk Duurzaamheid bestaande uit o.a. leden van de BAC-Bedrijfsvoering en de ambassadeurs van duurzaamheid. Deze bestuurders kunnen meedenken en sparren met bestuur en bureau op het gebied van duurzaamheid.